

PEDAGÓGUSOK A KÖZÉLETBEN

DR. NAGY ANDOR

Népművelőképzés a tanárképző főiskolákon

A hivatását szerető pedagógus mindig is több volt, mint a gyerekek tanítója. Ha felidézzük neveléstörténetünk jeles alakjait, láthatjuk, hogy munkásságukat sohasem szűkítették le az iskolára, vállalták önként a nép művelését, nevelését is. Apáczai, Tessedik nevét sok más követheti a felsorolásban. Irodalmunk reprezentánsai is olyan pedagógus hősokeket formáltak, kiket tüzelt a hivatás, lelkesített, tette serkentett a nép szeretete, a szellemi sötétség elleni küzdelem. Így vált a néptanító maradandó szimbólumává Gárdonyi „lámpása”.

Pedagógusaink legjobbjai meggyőződéssel küzdtek elsősorban parasztságunk kulturális felemelése érdekében, bár tudták, hogy munkásságuk alig számíthat elismerésre. A falusi tanító a nemzet napszámosaként egyedül maradt elgondolásaival, partnerei, segítői alig voltak, ellenségei annál többen. Sokszor maga a nép is értetlen volt tanítójával szemben. Nem ismerte fel a jószándékot!

Napjainkban alapvetően más helyzettel találkozhatunk falvainkban is. A pedagógus munkája támogatóra talált, a tanulás, művelődés szokássá lett, a falusi értelmiség is felnövekedett. A pedagógus mellett megjelent a községekben is az orvos, az állatorvos, a gyógyszerész, az agronómus, a jogász-stb., kiknek szintén hivatásukból adódik a nép nevelése is.

A korunkat jellemző gyors, olykor forradalmi változás új feladatok elé állította a pedagógust, és még inkább a falusi, a községekben dolgozó pedagógust. A szülők hathatósan egyre kevésbé képesek foglalkozni a gyermekekkel. S ez nemcsak nagyfokú elfoglaltságukkal magyarázható, de talán sokkal inkább pedagógiai kulturáltságuk alacsony voltával. Sokszor nehezíti a tanár munkáját az a tény, hogy a szülő nem képes betölteni a partner szerepét, sőt számtalan esetben az iskolai nevelőmunka ellenpólusaként szerepel.

A szülők megnyerése és a közös ügy szolgálatba állítása, pedagógiai kulturáltságuk fejlesztése olyan feladat, melynek végzése nélkül nehezen képzelhető el eredményes oktató-nevelő munka az iskolában.

Az a tény is köztudomású, hogy a felnőttoktatás terén is vannak még tennivalóink. A dolgozók iskoláiban folyó pedagógiai munka azt kívánja, hogy a tanár ismerje és alkalmazza a felnőttoktatás sajátos didaktikáját, metodikáját stb. Meggyőződésünk, hogyha tanáraink ezen ismeretek birtokában oktatnák a felnőtteket, az lényegesen eredményesebb lenne.

A felnőttek oktatása, pedagógiai kulturáltságuk növelése mellett a tanár hivatásából adódó

feladata többek között az is, hogy példaként kell szerepeljen a falu, a város társadalmá előtt. Élen kell járni a művelődésben, ill. a megszerzett ismeretek átadásával részt kell vállalni a társadalom kulturális felemelkedése érdekében végzett munkából. A tudatformáló, izlésefejlesztő stb. tevékenységből.

A felsorolt feladatok szorosan kapcsolódnak az iskolai munkához, egységben jelentkeznek azaz, de megvalósításukhoz kevésnek bizonyul az a pszichológiai, pedagógiai felkészítés, amit felsőoktatási intézményeink nyújtani tudtak a múltban, ill. amit a pedagógusképző egyetemek jelenleg is még adni képesek. Főleg a lélektan és a pedagógia oktatása tűnik úgy, hogy túlságosan gyermekcentrikus, jöllehet a permanens művelés elve köztudott és elfogadott elv.

Dr. Jubász Gézától kérdezte meg az egyik alkalommal a rádióriporter, hogy szükségesnek tartja-e a fiatal értelmiség népművelésre való felkészítését, mire ő a következőket mondta: ha az állatokkal való bánni tudást fontosnak vélik és tanítják az egyetemeken, természetes, hogy az emberrel, a felnőtt emberrel való bánásmódot is tanítani kell!

Főhatóságunkat 1963-ban az a felismerés vezette a népművelés kollégium főiskolákon történő kötelező bevezetésére, hogy azt megkívánják a társadalom érdekei. Az akkor indult oktatási reform megvalósulásának elősegítését is várták ettől az intézkedéstől. Hagyományaink ápolása is kötelezett erre, hiszen a tanítóképző intézetekben a múltban is igyekeztek megismertetni a jelöltekkel a kulturális munka végzésének szépségét, felvértezték hallgatóinkat a legelemibb felnőttoktatási ismeretekkel, módszerekkel, motiválták őket a nép nevelésére, művelésére.

Ismeretes, hogy a tanárképző főiskolák olyan műhelyek, melyekben az embert formáló embert művelik. Magától értetődően minden kollégiumnak, rendezvénynek, gyakorlatnak stb. a tanárképzést kell szolgálni. Olyan tanártípus tömeges kiművelése a célunk, mely felkészültségénél fogva alkalmas arra, hogy az iskolai munkája mellett felelősséggel, eredményesen végezze a nép művelését, aktív munkása legyen a kulturális forradalom fogalmazta feladatok megvalósításának.

Az MM Közművelődési Főosztályának 73 873/1965. XXIII. sz. rendelkezése a tisztelt díjas művelődési otthon igazgatói munkakör ellátásához szükséges alapfokú népművelési vizsga letételének kötelezettsége alól mentesítette azokat a pedagógus végzettséggel rendelkezőket, kik a tanárképző főiskolákon és a tanítóképző intézetekben népművelési ismereteket hallgattak és eredményes vizsgát tettek.

Az MM Pedagógusképző Osztálya létrejött óta nagy figyelmet fordít e területre. A rendelkezés figyelembevételével, a népművelés társadalmi rangjának, a képzés színvonalának emelése, valamint a tiszteletdíjas művelődési otthon igazgatói munkakör szakszerű ellátásának biztosítása érdekében — a 61 040/1968. XII. sz. alatt — rendkívül racionálisan módosította a főiskolai Népművelés c. kollégium programját.

E program szerint minden III. éves főiskolai hallgató számára kötelező a népművelési kollégium hallgatása, ill. a gyakorlatokon való részvétel.

Az a cél vezet, hogy a népműveléstudomány mellett a gyakorlat tanulmányozásával betekintést nyújtsunk a mozgalom legfontosabbnak ítélt kérdéseibe, majd konkrétan az ismeretterjesztő munkára készítsük fel jelöltjeinket. Tehát nem az a célunk, hogy tiszteletdíjas művelődési otthon igazgatók legyenek a nálunk végzetek — jöllehet Egerben, Szegeden, Nyíregyházán, Pécsen és szerte az országban nagyon sok olyan főhivatású népművelő tevékenykedik eredményesen, ki valamelyik tanárképző főiskola hallgatója volt —, de sokkal inkább az a célunk, hogy az ismeretterjesztő tevékenység aktív munkái legyenek. Olyan tanárok, kik lelkesen dolgoznak a felnőtt ember műveltségének emelésén, terjesztik az ismereteket.

A falusi milióval, az ott folyó népművelési munkával való közelebbi, közvetlen ismeretségre évente 40—50 hallgatónak van lehetősége. Úi a Népművelési Intézet és a megyei tanácsok művelődésügyi osztályai 5—6000 forintot biztosítanak arra, hogy 2—3 napos népművelési gyakorlatot szervezzünk hallgatóinknak. Intézményenként 15—20 tanárjelölt számára a Népművelési Intézet és a KISZ KB teszi lehetővé, hogy 10 napos téli népművelési gyakorlaton vehessen részt, brigádot alkotva orvos-, agrónomus-, jogászjelölttel.

A VIII. félévben egyhónapos, ún. pedagógiai gyakorlatot ír elő az új tantervünk, melynek keretében a tanárjelöltek megismerkednek a községek népművelési munkájával is.

A főiskolai népművelést oktatóknak munkáját nagymértékben segíti *dr. Novák József*: Népművelési ismeretek című jegyzete, mely egyes tananyagot biztosít a főiskolák és a tanítóképzők hallgatóinak, ill. az Ismeretterjesztéstudományi jegyzet, mely az elméleti alapok nyújtása mellett igyekszik betölteni a kézikönyv szerepét is. Ajánlott irodalmunk *dr. Durkó Mátyás*: Felnevelés és népművelés c. könyve, valamint *B. Suchodolsky*: A jövőnek nevelünk c. munkája. Ugyancsak ajánlott a Népművelési Értesítő és Népművelés c. folyóirat olvasgatása is.

A kötelező népművelési kollégium mellett a tanárképző főiskolákon minden évben indítunk fakultatív jellegű szakköröket, melyek mintegy kiegészítik a népműveléstudományi ismereteket. Eleve olyan szakköröket szervezünk, melyek

egyben az általános iskolai tanárképzés ügyét is jól szolgálják. A könyvtáros, ill. filmesztétikai ismereteket és készségeket éppúgy fel tudja használni a pedagógus, mint a népművelő. A művészeti csoportjaink is ilyen célokat szolgálnak. Az énekar, az irodalmi színpad, a néptáncsoport stb. mindmennyi lehetőség arra, hogy a tanárjelöltek gazdagon távozzanak el a főiskoláról, eredményesen végezhessek oktatónevelő munkájukat. Említésre érdemes, hogy szakköreink legjobban dolgozó tagjai a Népművelési Intézet által előírt követelmények teljesítése után a tanári oklevél mellé bizonyítványt kapnak, mely szakkör vezetésére jogosít.

Így kapcsolódik az elmélethez előbb a főiskolai, majd a vidéki gyakorlat, a kötelező kollégiumhoz a fakultatív szakköri lehetőség, melynek eredményeképpen a fiatal tanárok a népművelési ismeretek birtokában szívesen és eredményesen kapcsolódnak be, mint társadalmi munkás népművelők, a községek kulturális életébe.

Az 1973. szeptember 1-én bevezetett új főiskolai tanterv szerint a népművelés oktatása nem szerepel külön kollégiumként, viszont a lélek-tannal, didaktikával, és neveléstudományal, valamint a tantárgypedagógiákkal foglalkozó kollégák külön témaként tárgyalják a felnőttlélektan, felnőttpedagógia és a szaktárgyi ismeretterjesztés problémáit. Így lehetővé válik, hogy több oldalról kapnak a hallgatók a népművelési munkában hasznosítható tudásanyagot. Az új rendelkezések lehetővé teszik, hogy 1974-től kezdődően népművelési jellegű speciálkollégiumok kezdjék meg munkájukat a tanárképző főiskolákon. A négy féléves, heti kétórás speciálkollégiumok a közművelődés, a tömegkommunikáció, a klub- és könyvtárvezetés problémáival foglalkoznak.

A fentiek mellett számos kísérletről is szöveghatunk, melyek a népművelőképzés korszerűsítését szolgálják a tanárképző főiskolákon. Ezek között kiemelkedő szerepet kap a pécsi főiskola kollégiumában megkezdett kísérlet, melynek lényege, hogy a különböző művészeti és egyéb jellegű szakköröket ráépítik a kollégiumi kollektívákra. Így a kollégiumi keret népművelési tartalommal is gazdagodik.

Tapasztalataink azt igazolják, hogy volt hallgatóink megállják helyüket az életben. Épp olyan biztonsággal mozognak a művelődés-házak előadóterében, vagy szakköri szobájában, mint a katedrán. Már a pályakezdés nehézségeinek leküzdése közben is jut idejük és energiájuk a nép művelésére, a tudományos ismeretek terjesztésére, a helyi hagyományok ápolására, a művészeti munka irányítására, a betű megszerettetésére... szívesen vállalkoznak akár arra is, hogy a tanári munka mellett irányítói legyenek a község kulturális életének.

Lankadatlan szorgalommal vesznek részt az új társadalom, az új kultúra, az új erkölcs, az új szakások, az új élet teremtésében az új, szocialista-kommunista emberideál tömeges kialakításában.